

може стати засобом для створення більш жіночного вигляду, що може допомогти зменшити соціальну тривогу та посилити відчуття включеності в новітню спільноту.

Грим може слугувати ефективним засобом самовираження в нових соціальних та культурних умовах. Переміщення в інше середовище може стати трансформуючим досвідом, що буде спонукати людину до потреби самовираження себе. Різні форми прикрашання тіла можуть задовольнити цю потребу, дозволяючи експериментувати з новими стилями, кольорами та техніками. Це допоможе виразити власну індивідуальність, одночасно адаптуючись до нових культурних норм і стандартів краси.

Отже, грим може розглядатися в якості ефективного інструменту соціокультурної адаптації, який виконує ролі збереження культурної ідентичності, сприяння соціальній інтеграції та вираження індивідуальності. Важливо визнати, що сам по собі макіяж не може вирішити складні культурні та соціальні проблеми. Натомість його доречно розглядати як одну з багатьох потенційних стратегій сприяння адаптації та міжкультурного взаєморозуміння.

Ураховуючи зростання міграційних та глобалізаційних процесів, означений контекст відкриває широкі можливості для досліджень гримувального мистецтва на перехресті культурологічного та мистецтвознавчого підходів. Крім того, дослідження широкої практики використання мистецтва гриму дозволить зрозуміти поліфункціональне його значення у світовому соціокультурному просторі.

О. Мухін

**ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ЛЮДИНИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ
У ФІЛЬМІ Н. АНТАЛА «ХИЖАКИ» (2010)**

О. Mukhin

**VALUE ORIENTATIONS OF A HUMAN UNDER EXTREME CIRCUMSTANCES
IN N. ANTAL'S "PREDATORS" (2010)**

Тема відносин людей та інопланетян завжди була однією із центральних в жанрі космічної кінофантастики. Саме інтерпретація прибульців, як агресивних ворогів, що мають лише деструктивні цілі стосовно людства, є переважаючою в жанрі. Це бачення інопланетян сформувалося ще на самому початку історії жанру, у 1950-х рр. XX ст., у таких стрічках: «Війна Світів» (1953), «Загарбники з Марсу» (1953), «Вторгнення викрадачів тіл» (1956), «Дещо» (1951), та зберегло сильні позиції впродовж подальшої еволюції кінофантастики («Чужий» (1979), «Хижак» (1987), «День Незалежності» (1996), «Марс атакує!» (1996), трилогія «Люди в Чорному» (1997, 2002, 2012)).

У темі протистояння людей та інопланетян дуже цікавими є стрічки, де умови конфлікту й мотивація опонентів подані нестандартно, на відміну від сценарію, коли прибульці захоплюють Землю, а люди при цьому завжди показують ідеальну єдність та взаєморозуміння при обороні. У цьому плані виділяється фільм Н. Антала «Хижаки» (2010), де інопланетяни представлені як звичайні прихильники мисливства, які сприймають землю лише як гідних суперників, з якими можна позмагатися в цій справі. І люди тут показані як випадкові особи, викрадені та доставлені на планету прибульців, задля участі в їхніх мисливських іграх. Звісно, що в таких незвичайних умовах боротьби у людства розвиваються зовсім інші якості та цінності для виживання.

Тому завданням цього дослідження є виявлення тих рис, які слугують для людини цінностями в умовах незрозумілої небезпеки та допомагають вижити. І важливим є те, що ці риси мають високу практичну значимість, можуть бути ціннісним орієнтиром для особи в ситуації реальної небезпеки — війни, катастрофи і зберегти її життя та психологічне здоров'я.

Першими рисами, які допомагають вижити в ситуації невизначеної загрози, є повна недовіра до усіх оточуючих та самоприхованість. Адже, порівняно із «Чужими» (1986), «Зірковим Десантом» (1997), де уже сформований колектив військових знав свої цілі та положення справ, у «Хижачах» перед нами постають жорсткі люди, кожен з яких був відірваний від свого оточення та раптово викинутий в невідому обстановку та місцевість. Ураховуючи те, що ці особи були з різних соціальних кіл, а дехто — із сумнівною біографією — їм було важко налагодити взаємну комунікацію та усвідомити своє положення. Тому в ситуації з подібним напруженням почуття довіри та відкритості є антицінністю, оскільки тоді людині загрожує не тільки зовнішня небезпека, але і вона розкривається для внутрішніх загроз — маніпуляцій, підстави — те, що може привести до психологічної травми або, у гіршому випадку, — до втрати глузду. Тому вижити в такій ситуації можна лише завдяки повній недовірі до оточуючих та самоприхованості, як це і зробили герої фільму. Ці риси є цінностями для суспільства не тільки тому, що вони є механізмом виживання, але і при цьому захищають власну приватність та зону комфорту кожного індивіда особи, внаслідок чого надають можливість легше пережити стрес та травми. Отже, недовіра та самоприхованість можуть бути ціннісними орієнтирами в умовах небезпеки, але слідування їм потребує від людини вдосконалення інших якостей, зокрема терпіння, стійкості та вміння мовчати.

Другою ж важливою рисою, яка допомагає людині пережити екстремальні умови, є рішучість. Адже обставини небезпеки часто потребують від індивіда мобільності мислення та швидкого прийняття рішень. Тому в таких спресованих умовах будь-які вагання, прояв почуттів є антицінностями, оскільки людина виходить зі стану захищеності, послабляє увагу, адаптивність, стає уразливою до будь-яких загроз, і ставить під ризик інших. Те, що ці риси можуть бути негативними цінностями в екстремальній ситуації, підтверджує героїня фільму — снайперка Ізабель, яка в гострі хвилини боротьби з прибульцями намагалась врятувати вмираючих попутчиків, чим ставила під ризик стратегію виживання усієї команди.

А рішучість в умовах небезпеки є сильною цінністю, оскільки завдяки ній людина обстоює не тільки власне виживання, але і піклується про шанси інших на майбутнє, тим самим беручи важку відповідальність за долю багатьох осіб. Також рішучість є ціннісним орієнтиром тому, що за її допомогою людина підтримує дисципліну та суспільний настрій в екстремальній ситуації, надихаючи інших своїм авторитетом і непохитністю. І силу рішучості підтверджує у фільмі головний герой — офіцер Ройс, який твердо тримався спільної моделі виживання протягом усього протистояння з інопланетянами, чим надихав інших на боротьбу, та здобув серед них авторитет. Отже, рішучість теж може бути ціннісним орієнтиром для людини в екстремальних умовах, якщо її метою є підтримка морального духу спільноти в ситуації небезпеки, та захист спільних шансів на майбутнє. У такому вигляді рішучість є цінною, як прояв гідності та доброчесності.

Отже, фільм Н. Антала «Хижачи» досить своєрідно розкриває тему протистояння людей та інопланетян. Значним досягненням цієї стрічки є те, що

вона зміщує акцент з самого протистояння на психологію людини, яка вимушена боротися з ворогом у незвичних екстремальних обставинах. А найважливішим аспектом є презентація нових рис, які виступають ціннісними орієнтирами для людини, допомагають їй перемогти ворога, знайти порозуміння з іншими та вижити в екстремальних умовах. Якщо попередні стрічки представляють більш ідеалізований сценарій боротьби із прибульцями, де передовими цінностями вважалися відкритість, взаємодовіра, чесність та відданість серед людей, то «Хижаки» ламають таке бачення. За допомогою незвичної обстановки, героїв з неоднозначними характерами та біографіями, цей фільм виводить в ряд цінностей недовіру, самоприхованість, рішучість. Тут є важливим те, що ці риси мають значимість не тільки в темі боротьби людей та інопланетян, але є ціннісними орієнтирами для суспільства в реальних екстремальних ситуаціях. Адже у випадку, коли особа не може повністю зрозуміти зовнішню загрозу та оточена людьми з невідомими намірами, такі риси, як недовіра та самоприхованість, можуть захистити її особистий простір, уберегти від маніпуляцій та обману, а рішучість може підкріпити її авторитет в такій спільноті. Таким чином, цей фільм абстрагується від конфлікту людей та інопланетян і на цьому фоні виводить тему виживання в екстремальних умовах в повсякденний простір, акцентуючи на цінностях, що дозволяють суспільству пережити складні обставини.

П. Голотенко

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЗНАЧЕНЬ НАУК ПРО КУЛЬТУРУ

P. Holotenko

COMPARATIVE ANALYSIS OF DEFINITIONS OF CULTURE SCIENCES

До теперішнього часу накопичилась певна кількість дефініцій відносно напрямів культурологічного дослідження. Є однакові терміни, які позначають різні види досліджень, та навпаки — є відмінні назви, проте вони застосовуються до однакових дисциплін. Наразі є потреба у з'ясуванні та уточненні змісту кожного із позначень. Вирішення означеного завдання пов'язане зі з'ясуванням змістовної специфіки культурології та окремих дисциплін, які складають її структуру або мають самостійне значення.

Існує декілька наступних позначень: «культурологія», «культурні дослідження», «антропологія», «народознавство», «культурна антропологія», «соціальна антропологія», «етнографія», «етнологія» та «філософія культури». Частина термінів співвідноситься між собою як частина та ціле, деякі терміни позначають автономні науки, а деякі є тотожними.

У північноамериканському та західноєвропейському науковому середовищі терміном «антропологія» прийнято позначати універсальну полівекторну науку про людину. Основні дослідницькі завдання антропології пов'язані з аналізом матеріальної та духовної культури різних народів світу, історичних періодів розвитку людства, з аналізом широкого кола актуальних питань мовознавства, літературознавства, релігієзнавства, психології, соціології, біологічної еволюції людини, антропогенезу і т. д. Звідси випливає, що антропологія, подібно до культурології, є полідисциплінарною наукою про культуру людського суспільства та про людину як біологічну істоту. Західна антропологія диференціюється на декілька